

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	7	2	3	3
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Semester
(2124)

PHILOSOPHY (In all Mediums)

Paper : Indian Ethics (Theory)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, by selecting at least **ONE** question from each unit. Question No. 9 (Unit-V) is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

1. Discuss the salient features of Sanatana Parampara highlighting the significant and fundamental ethical concepts.
2. According to Upanishads, Sreyas is to be opted over Preyas. Explain and justify your answer and perspective.

UNIT—II

3. Theory of Arya Satya upholds suffering as an inevitable truth. Discuss and explain its significance.
4. What according to you is the importance and relevance of Triratnas of Jaina Ethics ?

UNIT—III

5. Explain the fundamental teachings of Bhagvad Gita in the context of ethical values and purposeful life.
6. Truth is God and God is Truth. Explain the statement in the light of Gandhi.

UNIT—IV

7. Yogah Citta Vritti Nirodhah. Explain the import of Phrase in the light of Yoga Philosophy.
8. Write a comprehensive note on the Philosophy of Ashtanga Yoga.

UNIT—V

9. Answer any **TEN** of the following :
 - (i) Define Dharma.
 - (ii) Explain Purushartha.
 - (iii) Explain Varnashrama Vyavastha.
 - (iv) Difference between Jati and Varna.
 - (v) Explain Svadharma.
 - (vi) Explain Lokasamgraha.
 - (vii) Why Anasakti is necessary in performing actions ?
 - (viii) Bhava.
 - (ix) Sangat and Pangat.

- (x) What is the logical assumption behind Ashram Vyavastha ?
- (xi) What is meant by Yama and Niyama ?
- (xii) How Yoga can help manage stress ?
- (xiii) Explain the law of Karma.
- (xiv) Why Rebirth is a necessary condition to believe in theory of Karma ?
- (xv) What is meant by Sanatana Parampara ?

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करते हुए प्रश्न संख्या 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

1. सनातन परम्परा की प्रमुख विशेषताओं पर चर्चा करें, जिसमें महत्वपूर्ण और मौलिक नैतिक अवधारणाओं पर प्रकाश डाला गया हो।
2. उपनिषदों के अनुसार, प्रेयस की तुलना में श्रेयस को चुना जाना चाहिए। अपने उत्तर और दृष्टिकोण की व्याख्या करें और उसका औचित्य सिद्ध करें।

यूनिट-II

3. आर्य सत्य का सिद्धांत दुख को एक अपरिहार्य सत्य मानता है। चर्चा करें और इसके महत्व की व्याख्या करें।
4. आपके अनुसार जैन नैतिकता के त्रिरत्नों का महत्व और प्रासंगिकता क्या है ?

यूनिट-III

5. नैतिक मूल्यों और उद्देश्यपूर्ण जीवन के संदर्भ में भगवद गीता की मौलिक शिक्षाओं की व्याख्या करें।
6. सत्य ही ईश्वर है और ईश्वर ही सत्य है। गांधी के प्रकाश में इस कथन की व्याख्या करें।

यूनिट-IV

7. योगः चित्त वृत्ति निरोधः। योग दर्शनशास्त्र के प्रकाश में पदबंध का महत्व स्पष्ट कीजिये।
8. अष्टांग योग के दर्शनशास्त्र पर एक विस्तृत टिप्पणी लिखिये।

यूनिट-V

9. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दीजिये :
 - (i) धर्म को परिभाषित कीजिये।
 - (ii) पुरुषार्थ की व्याख्या कीजिये।
 - (iii) वर्णाश्रम व्यवस्था की व्याख्या कीजिये।
 - (iv) जाति और वर्ण में अंतर बताएं।
 - (v) स्वधर्म की व्याख्या कीजिये।
 - (vi) लोकसंग्रह की व्याख्या कीजिये।
 - (vii) कर्म करने में अनासक्ति क्यों आवश्यक है ?
 - (viii) भाव।

(ix) संगत और पंगत।

(x) आश्रम व्यवस्था के पीछे तार्किक मान्यता क्या है ?

(xi) यम और नियम का क्या अर्थ है ?

(xii) योग तनाव को प्रबंधित करने में कैसे मदद कर सकता है ?

(xiii) कर्म के नियम की व्याख्या कीजिये।

(xiv) कर्म के सिद्धांत में विश्वास करने के लिए पुनर्जन्म एक आवश्यक शर्त क्यों है ?

(xv) सनातन परम्परा का क्या अर्थ है ?

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- हरेक यूनिट ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣ ਕੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼੍ਰੇਅਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਅਸ ਉੱਤੇ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਆਰੀਆ ਸਭਿਆ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਸੱਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਮਝਾਓ।

4. ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈਨ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਤ੍ਰਿਰਤਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਕੀ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਸੱਚ ਰੱਬ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਸੱਚ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਯੋਗ ਚਿੱਤ ਵਰਤੀ ਨਿਰੋਧਹ। ਯੋਗ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦੇ ਆਯਾਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
- (i) ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 - (ii) ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (iii) ਵਰਨਾਸ਼ਰਮ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (iv) ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਵਰਣ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ।
 - (v) ਸਵਧਰਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (vi) ਲੋਕਸਮਗ੍ਰਾਹ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- (vii) ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨਾਸ਼ਕਤੀ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?
- (viii) ਭਾਵ।
- (ix) ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ।
- (x) ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਤਰਕਪੂਰਨ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ?
- (xi) ਯਮ ਅਤੇ ਨਿਆਮ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xii) ਯੋਗ ਤਣਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
- (xiii) ਕਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (xiv) ਕਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਕਿਉਂ ਹੈ ?
- (xv) ਸਨਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?